

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Przesławski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

Mariusz Grzegorz Wilczyński (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Banku S.A. w W.

przeciwko E. P., T. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 25 lutego 2025 r.

skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Olsztynie z 19 września 2019 r., sygn. I Nc 116/19:

- I. uchyła zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania skargowego przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

E. P. i T. P. (dalej: „pozwan”) 9 lipca 2008 r. zawarli umowę kredytu konsolidacyjnego nr [...] spłacanego w ratach annuitetowych udzielonego w walucie wymienialnej (dalej: „umowa”) Bankiem Spółką Akcyjną Oddział [...] w N. (dalej: „powód”) na kwotę 64 410,00 CHF.

Sąd Okręgowy w Olsztynie 19 września 2019 r. wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym pod sygn. I Nc 116/19, w którym nakazał pozwanym, aby solidarnie zapłacili, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu, powodowi, kwotę 54 676,27 CHF z maksymalnymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwoty 44 355,13 CHF za okres od dnia 12 lipca 2019 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2160,69 zł tytułem kosztów procesu, w tym kwotę 20,69 zł tytułem zastępstwa procesowego w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu, albo wnieśli w tym terminie sprzeciw.

Wobec niezaskarżenia nakazu zapłaty, uprawomocnił się on 15 października 2017 r. Klauzula wykonalności została nadana nakazowi 6 maja 2020 r.

W wyniku przeprowadzonego postępowania egzekucyjnego sygn. akt Km [...] przez Komornika przy Sądzie Rejonowym w Nidzicy B. C., doszło do zbycia nieruchomości, stanowiącej zabezpieczenie udzielonego kredytu i wierzytelność Banku została w całości zaspokojona.

Pismem datowanym na 7 czerwca 2023 r. Prokurator Generalny wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Olsztynie z 19 września 2019 r., sygn. I Nc 116/19, zaskarżając orzeczenie w całości.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154, dalej także: „ustawa o SN”) zaskarżonemu rozstrzygnięciu zarzucono:

1. naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483 ze zm.), a mianowicie: zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2), zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi (art. 76), zasady równości i ochrony praw majątkowych (art. 32 i 64) oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej (art. 45 ust. 1), poprzez wydanie przez Sąd Okręgowy w Olsztynie kwestionowanego nakazu zapłaty z rażącym

naruszeniem przepisów prawa procesowego i materialnego, bez zbadania z urzędu potencjalnej nieważności części postanowień umowy kredytowej łączącej strony, z której wynikało dochodzone świadczenie, pomimo istnienia obowiązku podejmowania przez sądy działań chroniących wszystkich konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, a w konsekwencji niezasadnym zasądzeniu od pozwanych zapłaty na rzecz powoda, podczas gdy z treści zgromadzonych w sprawie dowodów wynika, że powód swoje roszczenie wywodził na podstawie nieważnej umowy kredytu hipotecznego denominowanego do CHF, jako sprzecznej z art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 385¹ k.c., której postanowienia określały wzajemne świadczenia stron w sposób nieadekwatny, umożliwiając poza jakąkolwiek kontrolą na swobodne kształtowanie wzajemnego świadczenia pozwanych, a tym samym ukształtowanie obowiązków i uprawnień stron pozostawało w sprzeczności z naturą umowy kredytu i jako takie przekraczało granicę swobody umów;

2. rażące naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 58 § 1, 2 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ k.c. i art. 385² k.c., poprzez ich niezastosowanie i nieuwzględnienie z urzędu, że umowa kredytu konsolidacyjnego nr [...] udzielonego w walucie wymienialnej zawarta 9 lipca 2008 r. pomiędzy E. P. i T. P. a Bankiem Spółką Akcyjną Oddział 1 w N., w oparciu o którą powód wywodził żądanie zapłaty – jest w całości ważna, jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel, z uwagi na zawarte niedozwolone postanowienia umowne – klauzule abuzywne określone w § 4 ust. 1 pkt 1 i 2, § 4 ust. 2 i 3, § 22 ust. 2 pkt 1 i 2 części ogólnej umowy kredytu – kształtujące w sposób całkowicie dowolny przez Bank kurs CHF, po usunięciu których nie można ustalić wysokości roszczenia oraz uznać za udowodnioną obliczoną na podstawie nieważnych postanowień umowy kwotę żadaną w pozwie, są sprzeczne z zasadą ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, z celem i naturą umowy kredytu, a także z zasadami współżycia społecznego i w związku z tym umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 2 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą;

3. rażące naruszenie prawa polegające na błędnej wykładni i niewłaściwym zastosowaniu przez Sąd orzekający w sprawie norm wyrażonych w przepisach art. 499 k.p.c. w zw. z art 498 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania) w zw. z art 233 § 1 k.p.c. oraz art. 385¹ § 1-4 k.c. w zw. z art. 385² k.c.:
 1. poprzez zasądzenie od pozwanych T. P. i E. P. na rzecz strony powodowej kwoty 54 676,29 franków szwajcarskich wraz z odsetkami, tj. wierzytelności wynikającej z zawartej przez nich z Bank S.A. umowy kredytu konsolidacyjnego nr [...] z 9 lipca 2008 r. w oparciu o twierdzenia strony powodowej oraz dołączone do pozwu dokumenty w postaci umowy kredytu, wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osobę upoważnioną do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku, opatrzonego pieczęcią banku oraz pisemnego wezwania do zapłaty i przyjęcie za prawdziwe twierdzeń powoda, w oparciu o treść powyższych dokumentów prywatnych, pomimo tego, że budziły one uzasadnione wątpliwości w zakresie określonej w nich wysokości zadłużenia pozwanych, bowiem nie pozwalały na weryfikację dochodzonej pozwem kwoty oraz uniemożliwiały ustalenie wartości dotychczasowych spłat kredytobiorców, oraz
 2. poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy przedłożona wraz z pozwem umowa kredytu nie zawierała niewiążących pozwanych klauzul niedozwolonych w zakresie, w jakim regulowała sposób wyliczenia kwoty kredytu podlegającej spłacie i wysokość poszczególnych rat poprzez odwołanie do kursów z Tabel kursów obowiązujących w Banku, które to postanowienia nie zostały indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcą, będącym konsumentem oraz mogły kształtować jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, co powinno skutkować uznaniem ich za abuzywne oraz wymagało dokonania oceny ewentualnego skutku ich wyeliminowania ze stosunku zobowiązaniowego pomiędzy stronami, w tym ustalenia, czy czynność

prawna zawarta pomiędzy nimi pozostawała ważna, a jeżeli tak, to w jakim zakresie oraz zobowiązywało Sąd do stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym i skierowanie sprawy do postępowania według przepisów ogólnych i wyznaczenia rozprawy.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia tj. nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Olsztynie z 19 września 2019 r. sygn. I Nc 116/19 – w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Powód pismem z 21 lipca 2023 r. wniósł o:

1. „oddalenie skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Olsztynie, I Wydział Cywilny z dnia 19 września 2019 r., sygn. akt I Nc 116/19 wobec braku naruszenia zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, a także braku rażącego naruszenia prawa poprzez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie;
2. rozpoznanie skargi na rozprawie, wskazując, że podniesione zarzuty mają charakter publicznoprawny o istotnym znaczeniu społecznym, który przejawia się w szczególności tym, że w nin. skarga porusza kwestie związane ze sposobem rozstrzygnięcia problemów związanych z umowami o kredyt denominowany, które to problemy są powszechnie, acz wciąż w sposób odmienny, rozpoznawane przez sądy powszechne w Polsce;
3. zasądzenie od strony pozwanej na rzecz Powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wywiedziona w niniejszej sprawie skarga nadzwyczajna zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności zaznaczyć należy, że skuteczne wniesienie skargi nadzwyczajnej uzależnione jest od spełnienia przesłanek formalnych. Odnoszą się one do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów, które posiadają uprawnienie do wywiedzenia tego środka. Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Artykuł 89 § 2 ustawy o SN stanowi, że uprawnionym do wywiedzenia tego środka zaskarżenia jest Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego, Rzecznik Finansowy, Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców i Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. W myśl zaś art. 89 § 3 ustawy o SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – po upływie 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania. W tym zakresie należy mieć jednak także na względzie przepisy przejściowe zawarte w ustawie o SN, w świetle których w okresie 6 lat od dnia wejścia ustawy o Sądzie Najwyższym w życie, skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W takim jednak przypadku krąg podmiotów legitymowanych do jej wniesienia jest jeszcze bardziej zawężony i obejmuje wyłącznie Prokuratora Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich (art. 115 § 1 i 1a ustawy o SN).

Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie wskazuje na dopuszczalność dalszego jej procedowania. Została ona bowiem wywiedziona od prawomocnego rozstrzygnięcia sądu powszechnego, jakim jest nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Olsztynie z 19 września 2019 r., sygn. akt I Nc 116/19, który niewątpliwie także

zakończył postępowanie w sprawie. Nie wniesiono od niego środków zaskarżenia, nie jest także możliwe skorzystanie z innych instrumentów jego wzruszenia. Autorem skargi nadzwyczajnej jest Prokurator Generalny, który jest podmiotem legitymowanym do wystąpienia z tym środkiem zaskarżenia. Skarga została wywiedziona w ustawowym terminie. Jednocześnie, w przedmiotowej sprawie nie zachodzą ograniczenia, o których stanowi art. 90 ustawy o SN.

Odnosząc się do istoty skargi nadzwyczajnej, w pierwszej kolejności wskazać należy, że w świetle art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1. orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub
 2. orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub
 3. zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego
- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest środkiem o charakterze nadzwyczajnym (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 15 marca 2023 r., II NSNc 35/23; z 29 marca 2023 r., II NSNc 52/23; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 kwietnia 2023 r., II NSNc 61/23). Wykładnia art. 89 § 1 ustawy o SN nakazuje bowiem przyjąć, że nie każde wadliwe orzeczenie powinno zostać wyeliminowane w tym trybie. Chodzi bowiem wyłącznie o usunięcie z obrotu prawnego tych judykatów, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., II NSNc 68/23; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., II NSNc 69/23).

W doktrynie i orzecznictwie konstytucyjnym podnosi się, że zasada demokratycznego państwa prawnego w znaczeniu opisowym jest zbiorem różnych wartości bezpośrednio lub pośrednio wyrażonych w Konstytucji RP, dotyczących

prawa, ustroju państwa oraz relacji między państwem a jednostką (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 25 listopada 1997 r., K 26/97). Jedną z fundamentalnych powinności, możliwą do wyprowadzenia z zasady demokratycznego państwa prawnego, jest obowiązek działania organów państwa na podstawie i w granicach prawa. W toku postępowania sądowego przejawia się to wyraźnie obowiązkiem przestrzegania przepisów procedury, właściwej dla danej sprawy, a także przepisów prawa materialnego na podstawie których organ władzy sądowniczej podejmuje określone decyzje (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., II NSNc 69/23).

Jak wynika z treści art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podniesionych zarzutów; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. Przepis ten na podstawie art. 95 pkt 1 ustawy o SN stosuje się w postępowaniu w sprawie skargi nadzwyczajnej.

W niniejszej sprawie w istocie skarżący zarzuca, że Sąd Okręgowy w Olsztynie, wydając zaskarżony nakaz zapłaty w nienależyty sposób uwzględnił zasady ochrony konsumenta. Już na wstępie należy wskazać, że nie ulega wątpliwości, że pozwani posiadają status konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c.

W ocenie skarżącego sąd *meriti* zobowiązany był ustalić czy dochodzone roszczenie jest zasadne, a także to, czy nie doszło do naruszenia przepisów chroniących pozwaną jako konsumentkę przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Sposób sformułowania zakresu zaskarżenia w rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej sprawia, że kluczowym zagadnieniem niniejszej kontroli nadzwyczajnej jest to, czy organ władzy państwowej, jakim jest sąd, uwzględnił konstytucyjne zobowiązanie państwa do ochrony konsumentów, wyrażone w art. 76 Konstytucji RP. Wszelkie pozostałe zarzuty sformułowane względem zaskarżonego orzeczenia dotyczą jedynie możliwych naruszeń prawa będących konsekwencją niewywiązania się z obowiązku wynikającego z art. 76 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy przychylił się do wyrażonego wcześniej stanowiska uznającego art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 ustawy o SN oraz do przedstawionej w tym zakresie interpretacji artykułu 76 Konstytucji RP przeprowadzonej w oparciu o orzecznictwo

Trybunału Konstytucyjnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20). Podkreślić przy tym należy, że zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP należy formułować w powiązaniu z regulacjami prawa powszechnie obowiązującego (tak także wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23).

Poprawnie sformułowany zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP w realiach niniejszej sprawy powinien uwzględniać także art. 385¹ § 1 k.c. w myśl którego, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. został wprowadzony do k.c. w wyniku implementacji postanowień dyrektywy z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE 1993, nr 95, s. 29, dalej: „Dyrektywa 93/13”). Należy zaznaczyć, że z uwagi na to, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w zasadniczej mierze efektem implementowania uregulowań prawa unijnego, konieczne jest dokonywanie oceny zachowania standardów ochrony konsumentów także przez pryzmat zasad i wymagań prawa europejskiego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 15 grudnia 2021 r., I NSNc 147/21, pkt 10; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 14; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 10).

Artykuł 385¹ § 1 k.c. ma charakter ochronny dla konsumenta, czego wyrazem jest wynikająca z treści tego artykułu sankcja bezskuteczności nieuzgodnionej indywidualnie klauzuli, kształtującej jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Taki charakter ochronny mają także przepisy przywołanej Dyrektywy 93/13.

Zauważyć należy, że poza bezpośrednim umocowaniem w art. 76 Konstytucji RP, ochrona konsumentów, na mocy art. 9 Konstytucji RP znajduje podstawy także w Traktacie o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: „TFUE”), a zważywszy, że kształt polskiego prawa konsumenckiego jest w ogromnej mierze efektem implementowania do krajowego porządku prawnego uregulowań unijnych, oczywiste jest, że ochrona wynikająca z art. 76 Konstytucji RP nie może abstrahować od zasad

i wymagań prawa europejskiego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2005 r., K 38/04; wyroki Sądu Najwyższego z: 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20;). Stwierdzenie takie oznacza, że przy interpretacji art. 76 Konstytucji RP należy uwzględnić Dyrektywę 93/13, której celem jest zbliżenie przepisów państw członkowskich odnoszących się do nieuczciwych warunków umownych w umowach konsumenckich (art. 1 ust. 1 Dyrektywy 93/13). W preambule do tej dyrektywy wprost wskazano, że sądy i organy administracyjne państw członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Z orzecnictwa TSUE wynika, że prawo europejskie kształtuje wyraźną powinność przeprowadzania kontroli treści umów zawieranych z konsumentami (por. postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 28 listopada 2018 r., C-632/17, PKO BP S.A. przeciwko Jackowi Michalskiemu). W orzecnictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się także, że obowiązek oceny nieuczciwego charakteru warunków umowy spoczywa na organach wymiaru sprawiedliwości (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinge i Radlingerová*, C-377/14). Sądy krajowe z urzędu weryfikują czy postanowienia umowne mają nieuczciwy charakter, stosując przy tym przepisy proceduralne w taki sposób, aby zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 30 maja 2013 r., *Jörös*, C-397/11). Z obowiązku tego nie zwalnia sądu brak aktywności po stronie konsumenta (wyrok z 14 czerwca 2012 r., *Banco Español de Crédito SA*, C-618/10). Sąd powinien poinformować konsumenta, że postanowienie umowne jest niedozwolone, nie można jednak uznać go za niewiążące, jeżeli konsument powoła się na to postanowienie umowne (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 21 lutego 2013 r., *Banif Plus Bank Zrt.*, C-472/11).

Stanowisko takie znajduje potwierdzenie także w judykaturze Sądu Najwyższego. Wskazuje się bowiem, że w każdym przypadku, w którym sąd rozpoznaje sprawę dotyczącą skierowanego przeciwko konsumentowi roszczenia wynikającego z umowy zawartej przez niego z przedsiębiorcą, ma on obowiązek

zbadać treść tej umowy, aby ocenić, w jakim zakresie konsument jest związany postanowieniami takiej umowy, a zatem w konsekwencji czy dochodzone roszczenie zasługuje na uwzględnienie, a jeśli tak, to w jakim zakresie (wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2022 r., I NSNc 646/21).

Odnosząc się z kolei do zarzutu rażącego naruszenia prawa procesowego, wskazać należy, że przepis art. 499 pkt 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na moment wydania zaskarżonego orzeczenia przewidywał, że nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według pozwu roszczenie jest oczywiście bezzasadne.

Nie ulega wątpliwości, że w analizowanej sprawie nie było podstaw do uznania przez Sąd Okręgowy, że dochodzone przez powoda roszczenie nadawało się do rozstrzygnięcia w postępowaniu upominawczym. Zachodziła bowiem przeszkoda w postaci oczywistej bezzasadności roszczenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że „oczywista bezzasadność roszczenia” w rozumieniu art. 499 pkt 1 k.p.c. ma miejsce wtedy, gdy z treści pozwu wynika wyraźnie, że powodowi nie przysługuje prawo żądania od pozwanego określonego świadczenia na podstawie przytoczonych okoliczności faktycznych, a decydują o tym przepisy prawa materialnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 35/20).

Wydanie przez Sąd Okręgowy w Olsztynie spornego nakazu zapłaty w sytuacji, gdy zachodziła oczywista bezzasadność roszczenia w rozumieniu art. 499 pkt 1 k.p.c., świadczy zarazem, że w sprawie doszło do rażącego naruszenia powołanego przepisu. O rażącym naruszeniu prawa można bowiem mówić wówczas, gdy treść orzeczenia pozostaje w wyraźnej sprzeczności z zasadniczymi i niepodlegającymi odmiennej wykładni przepisami. Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie był zobowiązany z urzędu dokonać oceny abuzywności postanowień umowy kredytu stanowiącej podstawę stosunku podstawowego pomiędzy powodem a pozwanymi, co wymagało skierowania sprawy do postępowania zwykłego.

Sąd Najwyższy wyraźnie jednak podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty nie jest jednoznaczne stwierdzenie istnienia abuzywnych postanowień umownych przez Sąd Najwyższy, ale brak ich zbadania w toku postępowania. Okoliczności wydania rozstrzygnięcia, zgromadzony materiał dowodowy oraz tryb procedowania jednoznacznie wskazują, że sąd *meriti* nie zbadał treści stosunku podstawowego łączącego strony.

Sąd Okręgowy w Olsztynie powinien ocenić wszelkie okoliczności związane z zawarciem ocenianej umowy pożyczki, jednoznaczności i precyzyjności użytych w niej sformułowań, także z punktu widzenia prostoty użytego języka. Zasady postępowania sądu w takich przypadkach w sposób niezwykle precyzyjny zdefiniowane zostały w aktach prawnych i wyjaśnione w orzecznictwie sądów krajowych i TSUE. W każdym przypadku – nawet w sytuacji bezczynności strony – sąd ma obowiązek przestrzegać standardów ochrony konsumentów.

Na uwzględnienie zasługuje zatem zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP. Zgodnie z tym przepisem władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Sąd Najwyższy uznaje w swoim orzecznictwie powołany przepis ustawy Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 ustawy o SN (wyrok Sądu Najwyższego z 23 marca 2022 r., I NSNc 503/21 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo).

W świetle brzmienia art. 76 Konstytucji RP przyjąć należy, że przepis ten wyraża konstytucyjną zasadę, która zobowiązuje organy państwa do podejmowania działań w celu ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 13 września 2011 r., K 8/09; z 11 lipca 2011 r., P 1/10; z 2 grudnia 2008 r., K 37/07; z 17 maja 2006 r., K 33/05; z 13 września 2005 r., K 38/04; z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; z 26 września 2000 r., P 11/99; z 12 stycznia 2000 r., P 11/98; z 10 października 2000 r., P 8/99). Podkreślić przy tym należy, że o nadaniu konstytucyjnej rangi ochronie praw konsumentów w art. 76 Konstytucji RP przesądziło uznanie, że „konsument jest słabszą stroną stosunku prawnego i z tej racji wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (zob.

wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r., P 1/10, OTK-A 2011, nr 6, poz. 53 pkt III. 2.4.; zob. także wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 września 2011 r., K 8/09). Jednocześnie jednak nie można tracić z pola widzenia tego, że celem tej ochrony jest nie tyle faworyzowanie konsumentów, co tworzenie rozwiązań prawnych, które pozwalają urzeczywistnić zasadę równorzędności stron stosunków cywilnoprawnych (szerzej zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 11 lipca 2011 r., P 1/10; z 15 marca 2011 r., P 7/09 i powołane tam orzecznictwo dotyczące art. 76 Konstytucji RP).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zaznacza się także, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną – w tym również sądy powszechne – do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09). Także w ugruntowanej judykaturze Sądu Najwyższego wyraźnie wskazuje się na obowiązek uwzględniania tego przepisu przez sądy przy interpretacji i stosowaniu prawa (wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 5 października 2021 r., I NSNc 366/21; 27 października 2021 r., I NSNc 180/21).

Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że umowa została zawarta przy wykorzystaniu wzorca umownego. Doświadczenie życiowe i istota narzędzia jakim jest wzorzec umowny jednoznacznie wskazuje, że w takiej sytuacji co do zasady – swoboda konsumenta – ogranicza się do możliwości odstąpienia od zawarcia takiej umowy. Tym bardziej przypomnieć należy, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z 6 lipca 2022 r., I NSNc 378/21, że „ocena abuzywności konkretnych postanowień kontraktowych zawsze należy do zakresu kognicji sądu *meriti*, z uwzględnieniem konkretnej umowy zawartej przez strony oraz całokształtu okoliczności danej sprawy”. Stąd zasadne było, w ocenie Sądu Najwyższego, skierowanie sprawy na rozprawę.

Przypomnieć należy, że poza bezpośrednim umocowaniem w art. 76 Konstytucji RP, ochrona konsumentów, na mocy art. 9 Konstytucji wynika także

z zasad i wymagań prawa europejskiego. Stąd niezagwarantowanie konsumentowi odpowiednich standardów ochrony – wynikających z prawa europejskiego – może być w realiach niniejszej sprawy rozpatrywane także w kategoriach naruszenia art. 9 Konstytucji RP.

Mając na uwadze całość powyższej argumentacji, w ocenie Sądu Najwyższego, w niniejszej sprawie uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Zdefiniowana w art. 89 § 1 ustawy o SN przesłanka ogólna skargi nadzwyczajnej jednoznacznie nawiązuje do art. 2 Konstytucji RP, co czyni koniecznym dokonywanie jej wykładni przy wykorzystaniu osiągnięć orzecznictwa i doktryny traktujących o tej konstytucyjnej zasadzie (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 22 czerwca 2022 r., I NSNc 205/21). Artykuł 2 Konstytucji RP stanowi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. W orzecznictwie Sądu Najwyższego z art. 2 Konstytucji RP wywodzi się także liczne szczegółowe zasady pochodne, takie jak: zasada sprawiedliwości proceduralnej, zasada ochrony zaufania obywatela do państwa, zasada ochrony praw słusznie nabytych, zasada ochrony interesów w toku, zasada niedziałania prawa wstecz, zasada *ne bis in idem* czy zakaz nadmiernej ingerencji (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 8 marca 2022 r., I NSNc 22/21).

W badanej sprawie doszło do zagrożenia bezpieczeństwa konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 Konstytucji RP. W judykaturze Sądu Najwyższego zauważa się, że bezpieczeństwo w rozumieniu art. 76 Konstytucji RP obejmuje także bezpieczeństwo prawne (wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2022 r., I NSNc 378/21). W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19, wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania obywatela do państwa. Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego

działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2001 r., K 27/00). W wyroku z 14 czerwca 2000 r., P 3/00, Trybunał Konstytucyjny wyraźnie wskazał, że bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych.

Jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19).

W świetle powyższego, Sąd Najwyższy stwierdził, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia zasad i wartości wywodzonych z Konstytucji RP, zwłaszcza w zakresie art. 76 Konstytucji RP i w konsekwencji art. 2 Konstytucji RP, a także uchybiono przepisom ustawowym, co skutkowało koniecznością wyeliminowania zaskarżonego nakazu zapłaty z obrotu prawnego, a w konsekwencji uchyleniem go i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania. Pozwana miała prawo oczekiwać, że określone standardy ochrony konsumenta będą respektowane przez sąd w toku rozpoznawania sprawy, który z urzędu powinien podejmować wynikające z przepisów prawa czynności.

Sąd Okręgowy w Olsztynie, ponownie rozpoznając sprawę, powinien wykonać ciążący na nim *ex lege* obowiązek oceny legalności zawartej umowy kredytu i skuteczności jej poszczególnych postanowień. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd powinien przeanalizować wszystkie okoliczności zawarcia spornej umowy, mając na względzie wymagania ochrony konsumenckiej.

Wobec powyższego, postanowiono jak w sentencji.

Rozstrzygnięcie o kosztach w postępowaniu przed Sądem Najwyższym uzasadnione jest treścią stosowanego odpowiednio do postępowania w sprawie ze skargi nadzwyczajnej art. 398¹⁸ k.p.c., zgodnie z którym w razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub

Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu podlegają wzajemnemu zniesieniu, co oznacza, że każda ze stron ponosi koszty związane z jej udziałem w postępowaniu.

Do wyroku i jego uzasadnienia zdanie odrębne złożył SSN Aleksander Stępkowski.

**Zdanie odrębne SSN Aleksandra Stępkowskiego
do wyroku Sądu Najwyższego z 25 lutego 2025 r.,
w sprawie II NSNc 392/23**

1. Wyrokiem Sądu Najwyższego z 25 lutego 2025 r., w sprawie II NSNc 392/23, uwzględniona została skarga nadzwyczajna z uwagi na przeświadczenie Sądu Najwyższego jakoby Sąd Okręgowy w Olsztynie, również w sytuacji bezczynności strony, względem której wydano nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, miał obowiązek oceny legalności zawartej umowy kredytu i skuteczności jej poszczególnych postanowień.

2. W uzasadnieniu wyroku powołano kilkakrotnie wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20 oraz 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, wskazując, że: „[K]ształt polskiego prawa konsumenckiego jest w zasadniczej mierze efektem implementowania uregulowań prawa unijnego, konieczne jest dokonywanie oceny zachowania standardów ochrony konsumentów także przez pryzmat zasad i wymagań prawa europejskiego” (uzasadnienie, s. 9).

W tym kontekście powołano również orzecznictwo TSUE (uzasadnienie, s. 10-11), którego analiza nie dowodzi jednak twierdzenia, jakoby konsument nie musiał podejmować obrony przed nakazem zapłaty. W szczególności, powołane orzeczenia wskazują jedynie, że brak obrony nie może działać na niekorzyść konsumenta w sytuacji, gdy formalne wymogi sprzeciwu są na tyle rygorystyczne, iż realnie

uniemożliwiają mu skuteczną obronę. Jest to szczególnie widoczne w powołanym w uzasadnieniu wyroku TSUE z 14 czerwca 2012 r., w sprawie *Banco Español de Crédito SA*, C-618/10 (zob. zwł. pkt 54), w którym, w odniesieniu do postępowań nakazowych wskazano, że jeżeli konsument napotyka nadmierne trudności w podjęciu obrony – czy to z uwagi na krótki termin, czy wysokie opłaty, czy inne skomplikowane wymogi formalne – to brak takiej obrony nie może skutkować pozbawieniem go ochrony wynikającej z Dyrektywy 93/13. TSUE w wyroku tym stwierdził jedynie, że: „[T]aki system proceduralny, który nie zezwala sądowi rozpatrującemu pozew o nakaz zapłaty na dokonanie oceny z urzędu, *ab limine litis* ani na żadnym innym etapie postępowania – podczas gdy dysponuje on już wszystkimi okolicznościami prawnymi i faktycznymi koniecznymi w tym celu – nieuczciwego charakteru warunków znajdujących się w umowie zawartej pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem, w braku sprzeciwu wniesionego przez tego ostatniego, może naruszać skuteczność ochrony zamierzonej dyrektywą 93/13” (wyrok TSUE z 14 czerwca 2012 r., *Banco Español de Crédito SA*, C-618/10, pkt 53).

W kontekście prawa polskiego kwestia ta została jednoznacznie rozstrzygnięta w powołanych wyrokach Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20 oraz 28 października 2020 r., I NSNc 22/20. W orzeczeniach tych przywołano wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 13 września 2018 r. w sprawie *Profi Credit Polska SA*, C-176/17, ze wskazaniem, że pożyczkobiorca będący konsumentem nie ma możliwości adekwatnej obrony swoich interesów poprzez efektywne przeprowadzenie dowodów na okoliczności takie jak wygaśnięcie lub nieistnienie zobowiązania, a także nie ma efektywnej możliwości zakwestionowania jego wysokości. Należy jednak podkreślić, że rozważania tam poczynione dotyczyły postępowania nakazowego.

We wspomnianym wyroku TSUE C-176/17, wśród uwarunkowań prawnych postępowania nakazowego, które poważnie utrudniają podjęcie adekwatnej obrony swoich interesów konsumentowi wskazano regulację art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. 2005, nr 167) w myśl której „Trzy czwarte części opłaty pobiera się od pozwanego w razie wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym” (zob. wyrok TSUE z 13 września 2018 r. w sprawie *Profi Credit Polska SA*, C-176/17, pkt 22).

TSUE zwrócił uwagę, że z art. 19 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika, że w razie wniesienia zarzutów wobec nakazu zapłaty przedsiębiorca jest zobowiązany jedynie do uiszczenia 1/4 opłaty sądowej, przez co koszty w wysokości 3/4 tej opłaty obciążają konsumenta i zniechęcają go do podjęcia obrony poprzez wniesienie zarzutów. Jego sytuacja procesowa jest zatem dodatkowo niekorzystna, bowiem w każdym wypadku musi uiścić tytułem kosztów opłatę trzy razy większą niż przedsiębiorca (zob. wyrok TSUE z 13 września 2018 r. w sprawie Profi Credit Polska SA, C-176/17, pkt 67-68). Z tego względu TSUE stwierdził, że istnieje realne ryzyko, że zainteresowani konsumenci nie wniosą wymaganych zarzutów – czy to ze względu na przewidziany w tym celu bardzo krótki termin, czy to dlatego, że mogą być zniechęceni do podejmowania obrony ze względu na koszty generowane przez postępowanie sądowe w stosunku do kwoty kwestionowanego długu (zob. wyrok TSUE z 13 września 2018 r. w sprawie Profi Credit Polska SA, C-176/17, pkt 69).

Tymczasem, o ile przy wnoszeniu zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym od pozwanego pobiera się trzy czwarte części opłaty, o tyle w postępowaniu upominawczym nie było przepisu nakładającego obowiązek uiszczenia opłaty przez pozwanego. Pozwani mogą zatem wnieść sprzeciw od nakazu zapłaty bez przeszkód natury finansowej (bez konieczności uiszczenia opłaty). Zatem, w przypadku postępowania upominawczego, inaczej niż w postępowaniu nakazowym, brak regulacji pociągającej za sobą nadmierne obciążenie konsumenta obowiązkową opłatą sądową.

Tym samym, istnieje relewantna prawnie różnica pomiędzy postępowaniem nakazowym a postępowaniem upominawczym, która powinna zostać uwzględniona przez Sąd Najwyższy przy wydawaniu rozstrzygnięcia, w szczególności przy ocenie pasywnego zachowania się konsumenta w trakcie postępowania. Tak się jednak nie stało. Zastosowano natomiast *per analogiam* zasady dotyczące postępowania nakazowego względem sprawy procedowanej w postępowaniu upominawczym. Z tego też względu rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego wynikające z wyroku Sądu Najwyższego z 25 lutego 2025 r., w sprawie II NSNc 392/23, budzi istotne wątpliwości, bowiem prowadzi do konkluzji, że konsument w postępowaniu

upominawczym może zachować całkowitą bierność, sąd zaś *ex officio* musi bronić jego interesów, zamiast w bezstronny sposób rozstrzygać spór między stronami.

3. Ponadto podkreślić należy, że – o ile trafne jest zapatrywanie wyrażone przez większość składu orzekającego, że: „[Z]arzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP należy formułować w powiązaniu z regulacjami prawa powszechnie obowiązującego” (uzasadnienie, s. 9) o tyle skład orzekający nie zastosował tego stanowiska w niniejszej sprawie.

Skoro uznano, że zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP powinien być formułowany w powiązaniu z regulacjami prawa powszechnie obowiązującego, to konsekwentne stosowanie tej zasady powinno prowadzić do nierozpoznawania zarzutu sformułowanego bez takiego powiązania. Tymczasem w analizowanej sprawie zarzut został nie tylko rozpoznany, ale również uwzględniony, mimo że zarówno w art. 76, jak i w art. 81 Konstytucji RP, wymaga, wspomnianego powiązania z regulacjami prawa powszechnie obowiązującego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2023 r., II NSNc 208/23).

Ze wskazanych wyżej powodów konieczne było złożenie niniejszego zdania odrębnego.

[SOP]

[r.g.]